

'Natuurtoets en mitigatieplan deelplan 1, Nijkerkerveen'

*Inventarisatie, beoordeling en ontzien van
natuurwaarden in het kader van natuurwet- en
regelgeving*

Colofon

Titel: 'Natuurtoets en mitigatieplan deelplan 1, Nijkerkerveen'

Subtitel: Inventarisatie, beoordeling en ontzien van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 11-061

Status: Definitief

Datum: 21 september 2011

Auteur: drs. I. (Iwan) Veeman

Veldonderzoek: ing. M. (Mike) Wallink, ing M. (Mark) Hoksberg, A. Marissen & ing. M. (Martijn) Bunskoek

Eindredactie: Ing. M. Hoksberg

Opdrachtgever: Gemeente Nijkerk

Contactpersoon: Dhr. T. van Nuland / dhr G. van Dijken

EcoGroen Advies BV
Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2011)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Veeman (2011). Natuurtoets en mitigatieplan deelplan 1, Nijkerkerveen. Inventarisatie, beoordeling en ontzien van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 11-061. EcoGroen Advies, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding.....	1
1.1	Aanleiding en doelstelling.....	1
1.2	Situatie en beoogde ontwikkelingen	1
1.3	Algemene opzet.....	2
2	Gebiedsgerichte natuurbescherming	3
2.1	Inleiding.....	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	3
2.3	Nota Ruimte.....	3
3	Flora en fauna van het plangebied.....	5
3.1	Toetsingskader	5
3.2	Onderzoeksmethodiek.....	5
3.3	Flora	7
3.4	Vleermuizen.....	7
3.5	Grondgebonden zoogdieren	9
3.6	Broedvogels.....	9
3.7	Vissen en amfibieën	11
3.8	Overige soortgroepen	12
4	Werkprotocol: mitigerende maatregelen.....	13
4.1	Gewone grootorvleermuis.....	13
4.2	Steenuil.....	14
4.3	Ransuil.....	15
4.4	Overige broedvogels.....	15
5	Geraadpleegde bronnen	17

Bijlagen

- I - Wettelijk kader
- II - Inventarisatiekaart Steenuil
- III - Nestgelegenheid Huismus
- IV: Huisvesting voor vleermuizen in bebouwing
- V: Huisvesting Gewone grootorvleermuis
- VI: Kunstnest Ransuil

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van gemeente Nijkerk heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen realisatie van deelplan 1 te Nijkerkerveen. Binnen dit deelplan tussen de kern Nijkerkerveen en de Buntwal wordt woningbouw beoogd. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en het vigerend gebiedsgerichte natuurbescherming. Het onderzoek is voor een belangrijk deel gebaseerd op locatiebezoeken tussen maart en half september 2011. Meeste aandacht bleek daarbij gevraagd voor nachttactieve dieren als uilen en vleermuizen.

Gebiedsgerichte natuurbescherming

Het plangebied maakt geen deel uit van een gebied dat is beschermd krachtens de Natuurbeschermingswet, Ecologische Hoofdstructuur of ander gebiedsgericht beleid. Gezien de afstand van het plangebied tot deze beschermde gebieden, het besloten karakter van het plangebied en de aard van de beoogde ingreep zijn negatieve, uitstralende effecten ook niet aan de orde.

Aangetroffen en te verwachten soorten

- Tijdens de veldonderzoeken zijn in het plangebied geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Deze worden ook niet verwacht en zeker geen strikt beschermde soorten;
- De te slopen bebouwing aan de Buntwal 7 vormt een verblijfplaats voor Steenuil. Steenuil is een soort waarvan de nestplaats en de bijbehorende functionele leefomgeving jaarrond beschermd is. In een met klimop begroeide populier op ditzelfde erf bevond zich bovendien een nest van Ransuil. Overige vogelsoorten waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is, zoals Huismus, zijn in 2011 niet vastgesteld. Wel zijn er diverse andere algemene broedvogels van bos- en struweel aanwezig op met name de erven en perceelsranden;
- Het erf aan de Buntwal 7 wordt ook door vleermuizen gebruikt. Er is een baltsverblijf van drie Gewone grootoorvleermuizen vastgesteld. Verder zijn verspreid in het plangebied vaste verblijfplaatsen van enkele laag beschermde zoogdiersoorten te verwachten;
- Overwintering van de laag beschermde amfibieënsoorten Bruine kikker, Gewone pad, Kleine watersalamander, Meerkikker en Bastaardkikker is te verwachten;
- Gezien de terreingesteldheid van het plangebied en bekende verspreidingsgegevens kan worden geconcludeerd dat er geen beschermde vissen, ongewervelden, weekdieren en reptielen aanwezig en te verwachten zijn. Geschikte biotopen voor deze soorten ontbreken.

Verplichte mitigerende maatregelen

Verplichte vervolgacties zijn gevraagd voor broedvogels en vleermuizen, meer specifiek voor Steenuil, Ransuil en Gewone grootoorvleermuis. Met de realisatie van vervangende verblijfplaatsen voor deze soorten op nabijgelegen locaties kan de functionaliteit van de leefomgeving worden geborgd. Bovendien dient ter bescherming van alle broedvogels te worden gewerkt buiten het broedseizoen. Concreet zijn de volgende maatregelen vereist (zie H4 voor meer details):

- Voor Steenuil dient een alternatieve en functionele verblijfplaats te worden aangeboden. Hiertoe zijn reeds twee nestkasten geplaatst op zorgvuldig gekozen locaties nabij de planlocatie;
- Voor Ransuil dienen minimaal 3 zogenaamde nestmanden te worden geplaatst op nabijgelegen geschikte locaties zodat er garantie is dat er voldoende onbezette broedgelegenheid resteert;
- Voor Gewone grootoorvleermuis dienen minimaal drie vleermuiskasten te worden geplaatst in de nabijheid van de Buntwal 7;
- Verstoring van nestelende broedvogels dient vermeden te worden, ongeacht de soort. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor begin maart en na eind juli of het plangebied te controleren op broedende vogels en nesten binnen de invloedssfeer van de plannen. Als er geen broedvogels aanwezig zijn dienen de werkzaamheden vervolgens zoveel mogelijk aaneengesloten plaats te vinden om te voorkomen dat zich alsnog vogels kunnen vestigen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Ook is het aan te raden preventieve maatregelen te nemen als het onaantrekkelijk maken en houden voor broedvogels. Zo dient het verwijderen van alle aanwezige opgaande beplanting en de sloop van de aanwezige opstallen te worden uitgevoerd tussen december en maart.
- Bovenstaande maatregelen dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een ter zake kundige.

Facultatieve maatregelen

- Uit het onderzoek in 2011 bleek dat Huismus niet broedend aanwezig is. Uit het verleden is wel bekend dat de soort op de locatie broedt en mede daarom wordt aangeraden om ook in de nieuw mogelijkheden te bieden voor (her)vestiging van de soort. Een combinatie van openbaar groen of tuinen met geschikte broedgelegenheid (zie bijlage III) is voor deze soort voldoende;
- Ook voor vleermuizen valt het te overwegen om de nieuwbouw geschikt te maken voor gebouwbewonende soorten. Met kleine en weinig kostbare aanpassingen in de constructie (zie bijlage IV) kan al veel worden bereikt;
- Voor de in het plangebied voorkomende laag beschermde zoogdieren en amfibieën wordt als belangrijkste mitigerende maatregel fasering in tijd genoemd. Schade is - indien de planning van activiteiten dit toelaat - te minimaliseren door het bouwrijp maken van het plangebied zoveel mogelijk uit te voeren in de periode augustus - februari, waarbij de maanden september en oktober de voorkeur hebben;
- Er zijn verschillende om te komen. Voorkom dat gedurende het broedseizoen broedgelegenheid ontstaat:
 - Verwijder alle aanwezige opgaande beplanting en de sloop de aanwezige opstallen tussen november eind februari;
 - Plaats voorafgaand aan het broedseizoen (half februari) stokken met vlaggetjes of linten in het werkgebied, die ervoor zorgen dat het onderzoeksgebied minder aantrekkelijk wordt voor broedvogels;
 - Creëer geen steilwanden waarin Oeverzwaluw kan nestelen en voorkom het ontstaan van ruigtestroken;
 - Voer de verstorende werkzaamheden verspreid over het terrein uit en zoveel mogelijk aaneengesloten in de tijd.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

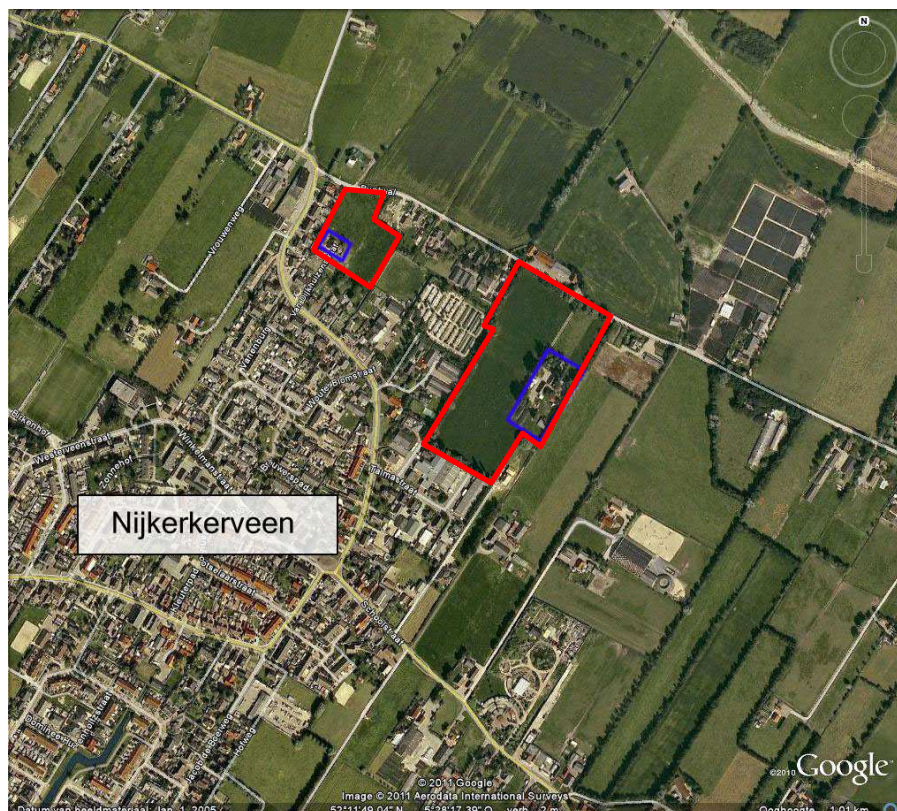
In opdracht van de gemeente Nijkerk (contactpersoon dhr. G. van Dijken) heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen realisatie van deelplan 1 ten noordoosten van Nijkerkerveen. Deze natuurtoets betreft een actualisatie en aanvulling van een in 2008 door EcoGroen Advies uitgevoerde ecologische verkenning op onder andere de locatie van deelplan 1 (Van den Brandhof 2008).

De Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, de consequenties in beeld gebracht van de mogelijk te nemen ruimtelijke ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgerichte natuurbescherming.

1.2 Situatie en beoogde ontwikkelingen

Het plangebied ligt aan de noordoostzijde van Nijkerkerveen en is gelegen tussen de bebouwing van Nijkerkerveen en de Buntwal. Een groot deel van het plangebied (zie figuur 1) bestaat uit grasland. Op de ontwikkelingslocatie zijn twee erven aanwezig. Opgaande beplanting is onder andere aanwezig in de vorm van erfbeplanting en enkele bomenrijen, voornamelijk populieren. Permanent oppervlaktewater ontbreekt. Tussen de beide ontwikkelingsgebieden ligt een begraafplaats.

In het plangebied is een woongebied gepland. Ten behoeve hiervan worden de op twee erven aanwezige bebouwing gesloopt.

Figuur 1: Luchtfoto met de ligging van het onderzoeksgebied binnen de rode belijning. De bebouwing binnen de blauwe vlakken wordt gesloopt (Bron kaartondergrond: Google earth).

1.3 Algemene opzet

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op diverse veldbezoeken verspreid over 2011, eerder onderzoek in 2008 en bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen). Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in het plangebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welke gebiedsgerichte natuurbescherming uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en gebieden. Daarnaast is beschreven welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen en of aanvullend onderzoek ten aanzien van beschermde soorten en/of gebieden nodig is.

2 Gebiedsgerichte natuurbescherming

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin onder andere opgenomen de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijn) en Beschermde Natuurmonumenten;
- Nota Ruimte, in onder andere omgevingsvisies uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en overige natuurwaarden

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke activiteiten buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten. In de onderstaande paragrafen wordt kort ingegaan op de eventuele effecten die de geplande werkzaamheden kunnen hebben op nabijgelegen gebieden met een beschermingsstatus.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000-gebieden

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van de instandhoudingsdoelen kunnen verslechteren of een storend effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied.

Dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is Arkemheen, gelegen op een afstand van ruim 3,5 kilometer van het plangebied. Voor dit Natura 2000-gebied zijn instandhoudingdoelen opgesteld voor een habitatsoort (Bittervoorn) en twee niet-broedvogelsoorten (Kleine zwaan en Smient) (Ministerie van LNV).

Gezien de afstand van het plangebied tot het genoemde Natura 2000-gebied, de tussenliggende barrières en de aard van de beoogde ingreep, kan gesteld worden dat als gevolg van de plannen geen effecten op de instandhoudingdoelen van Natura 2000-gebied Arkemheen te verwachten zijn.

Beschermde Natuurmonumenten

Dichtstbijzijnde Beschermd Natuurmonument is Groot Zandbrink op ruim zeven kilometer afstand van het plangebied. Door de afstand en de aard van de ingreep worden geen effecten verwacht op wezenlijke kenmerken en waarden van dit Beschermd Natuurmonument. Daarnaast is/zal dit Beschermd Natuurmonument komen te vervallen als gevolg van een aanwijzing als (Vogelrichtlijngebied)/ Natura 2000-gebied onder de Natuurbeschermingswet 1998.

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling is de Ecologische Hoofdstructuur in het leven geroepen en zijn ganzen- en weidevogelgebied aangewezen.

Het Rijk verwacht dat provincies en gemeenten de Nota Ruimte laten doorwerken in hun ruimtelijke plannen, zoals het streekplan en het bestemmingsplan.

Ecologische Hoofdstructuur

Volgens de begrenzing van de EHS, zoals weergegeven op de EHS kaart van in de Atlas Groen Gelderland (2009), ligt het plangebied op ruim één kilometer van de Ecologische Hoofdstructuur. De EHS bestaat hier uit bosgebied.

Vanwege de afstand van het plangebied tot het EHS-gebied en de aard van de beoogde ingreep kan aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden van EHS-gebieden worden uitgesloten.

Natuur buiten de EHS

Het plangebied heeft geen betekenis als weidevogelgebied of ganzenfoerageergebied. Dergelijke gebieden liggen op grote afstand van het plangebied en buiten de invloedssfeer van de plannen. Het plangebied ligt wel op korte afstand van een gebied dat door de provincie is aangemerkt als 'soortenbeleid das en amfibieën'. Het plangebied zelf maakt hier geen onderdeel van uit en is gezien de huidige menselijke verstoring ook niet geschikt als onderdeel van het leefgebied van Das en juridisch zwaarder beschermde amfibieën. Negatieve effecten op deze soorten zijn als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden dan ook niet te verwachten.

3 Flora en fauna van het plangebied

3.1 Toetsingskader

De Flora- en faunawet verplicht een ieder die ruimtelijke ingrepen of andere activiteiten wil ontplooiën, na te gaan in hoeverre dit negatieve effecten kan hebben op van nature in Nederland in het wild voorkomende planten- en diersoorten - ongeacht of deze beschermd zijn of niet. De zorgplicht van artikel 2 uit de Flora- en faunawet stelt dat optredende negatieve effecten zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd dienen te worden.

Tot medio augustus 2009 was het noodzakelijk voor het verwijderen, verstoren of beschadigen van een vaste verblijfplaats van zwaardere beschermde soorten een ontheffing op de Flora- en faunawet aan te vragen. Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling van ontheffingsaanvragen van de Flora- en faunawet voor ruimtelijke ingrepen aangepast. Sinds 26 augustus van dat jaar wordt daardoor gewerkt volgens een nieuw stroomschema (zie bijlage I) en is het in veel gevallen niet meer noodzakelijk om een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen (Dienst regelingen 2009a). In onderstaand kader wordt de hier gevolgde insteek nader toegelicht.

Juridische insteek

Binnen de eind augustus 2009 opgestelde 'Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet' is het - bij de aanwezigheid van beschermde soorten van tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet noodzakelijk te werken onder bepaalde voorwaarden.

Voor tabel 3 soorten, broedvogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn twee opties mogelijk:

- Het aanvragen van een reguliere ontheffing;
- Het opstellen van een ecologisch werkprotocol indien aangetoond kan worden dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort behouden blijft en dat de soort binnen het leefgebied succesvol kan (blijven) overwinteren, foerageren en/of voortplanten tijdens en na uitvoering van de plannen.

Hierbij geldt voor het aanvragen van ontheffing dat ook een ecologisch werkprotocol opgesteld moet worden waarin de te nemen mitigerende maatregelen beschreven worden. In deze situatie zijn er mogelijkheden gezocht en gevonden om de functionaliteit van de leefomgeving te behouden voor de beschermde soorten die in het plangebied aanwezig zijn. Om die reden is hier de keuze gemaakt om te werken volgens optie 2, het opstellen van een werkprotocol.

3.2 Onderzoeksmethodiek

In 2008 zijn de verschillende ontwikkelingslocaties rond Nijkerkerveen, waaronder ook deelplan 1, verkennend onderzocht op diverse soortgroepen (Van den Brandhof 2008). Mede gebaseerd op dit onderzoek zijn in 2011 diverse veldbezoeken uitgevoerd, specifiek gericht op te verwachten strikt beschermde soortgroepen. In tabel 1 staan de diverse velddata weergegeven met toelichting.

Tabel 1: overzicht verrichte veldonderzoeken.

Datum (2011)	Omschrijving
23 maart en 7 april	Avondbezoek steenuil
31 maart	Dagbezoek alle soorten
13 en 21 april	Omgevingscheck steenuil (groot gebied)
9 en 30 juni	Ochtendbezoek vleermuizen (kraamkolonies)
17 augustus en 6 september	Ochtendbezoek vleermuizen (paarverblijfplaatsen)
19 september	Inspectie zolder woning op vleermuizen

Steenuil

In de omgeving van Nijkerkerveen is Steenuil bekend. Omdat deze soort bovendien strikte bescherming geniet is er tijdens het onderzoek veel aandacht uitgegaan naar de aanwezigheid van territoria in en rond de planlocatie. In de periode half februari tot half april kunnen territoria van Steenuil geïnventariseerd worden door de baltsroep na te bootsen. Een Steenuil verradt zijn aanwezigheid door hier op te reageren met een (balts)roep (Bloem *et al.* 2001).

Tijdens twee nachtelijke bezoeken (23 maart en 7 april 2011) werd duidelijk dat zich binnen het plangebied een territorium bevindt op het erf aan de oostzijde. Vervolgens is zo snel mogelijk doorgeschakeld en is op twee momenten een omgevingscheck voor Steenuil uitgevoerd om te bepalen of er uitwijkmogelijkheden zijn in de nabije omgeving. Daarbij is een groot gebied de omgeving onderzocht, wederom middels het afspelen van geluid in combinatie met een globale biotoopbeoordeling. Bij de omgevingscheck is zo goed mogelijk nagegaan waar in de omgeving van het plangebied (overige boerderijen, schuren en andere geschikte broedlocaties) aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van Steenuil en waar geschikt leefgebied ligt dat nu nog niet door Steenuil wordt benut.

Huismus

Het onderzoek naar Huismus is uitgevoerd volgens de minimaal noodzakelijke onderzoeksinspanning voor deze soort, conform de BMP- methodiek van SOVON (Van Dijk & Boele 2011). Voor Huismus geldt dat één waarneming van een mannetje binnen de datumgrenzen 10 maart - 20 juni, voldoende is voor het vaststellen van de aanwezigheid van een territorium.

Op 31 maart 2011 is een dagbezoek uitgevoerd dat met name is gericht op de aanwezigheid van Huismus. Hierbij is onder andere gelet op territoriaal gedrag (zoals zang en balts) en nestindicerend gedrag van vogels in het plangebied en binnen de invloedssfeer van de plannen.

Vleermuizen

Bij het dagbezoek op 31 maart 2011 is vastgesteld dat zich in de te slopen bebouwing potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden. Om de eventuele functie voor vleermuizen goed in beeld te krijgen is vervolgens conform vleermuisprotocol overgegaan tot gericht nachtelijk onderzoek. Conform het protocol voor vleermuizen (zie ook kader 'Protocol Vleermuisonderzoek' op de volgende pagina) zijn in deze situatie vier nachtelijke bezoeken verspreid over het jaar uitgevoerd. Specifiek gaat het om twee nachtelijke bezoeken in de periode mei- half juli gericht op kraamkolonies/ zomerverblijfplaatsen en twee nachtelijke bezoeken in augustus- september gericht op baltslocaties/ paarverblijfplaatsen. Meeste aandacht is uitgegaan naar het erf aan de oostzijde van het gebied, de locatie met veruit de hoogste potenties.

Protocol voor Vleermuisonderzoek

Vleermuizen zijn een belangrijke soortgroep binnen de natuurbescherming. De soorten zijn echter moeilijk te inventariseren, vertonen specifiek gedrag en advies omtrent deze soortgroep is veelal complex. Tegen die achtergrond heeft het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) een protocol opgesteld voor de inventarisatie van vleermuizen. Het doel van het protocol is bij te dragen aan de kwaliteit en uniformiteit in onderzoek. Het protocol wordt ondersteund door de Dienst Landelijk Gebied (Ministerie van LNV) en de Zoogdierverseniging VZZ. Het toepassen van het protocol geeft op twee punten zekerheid: 1) dat bevoegd gezag geen aanvullend inventarisatieonderzoek verlangt en 2) dat een onderzoek stand houdt in een eventuele juridische procedure.

Overige soortgroepen

Naast de broedvogels en vleermuizen zijn voor zover mogelijk en noodzakelijk de volgende soortgroepen geïnventariseerd: hogere planten, zoogdieren, overige vogelsoorten, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Op basis van de uitgevoerde onderzoeken is naar verwachting een compleet beeld verzameld van de strikt beschermde soorten in het plangebied.

Bureauonderzoek

Naast veldonderzoek is gebruik gemaakt van bestaande verspreidingsgegevens afkomstig van verspreidingsatlassen (zie literatuurlijst) en overige databanken (onder andere waarneming.nl). Deze gegevens zijn in de hierna volgende beschrijvingen betrokken.

3.3 Flora

Tijdens het veldonderzoek zijn, zowel in 2008 als in 2011, geen beschermde of bedreigde plantensoorten aangetroffen in deelgebied 1. Zwaarder beschermde soorten of soorten van de Rode Lijst worden wegens het ontbreken van geschikt biotoop ook niet verwacht in het plangebied.

In het plangebied zijn soorten aangetroffen van voedselrijke en enigszins vochtige omstandigheden. Aangetroffen soorten zijn onder andere Ridderzuring, Zachte ooievaarsbek, Akkermelkdistel, Look-zonder-look, Engels raaigras, Vogelmuur, Grote weegbree, Kruipende boterbloem, Gewoon duizendblad en Madelief.

3.4 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd. Het leefgebied van vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied. Van deze drie onderdelen genieten verblijfplaatsen de hoogste bescherming.

Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera. Verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/zomerverblijven, baltslocaties/paarverblijven en winterverblijven. Bij het dagbezoek is specifiek gelet op geschikte ruimten die als verblijfplaats kunnen dienen. Daarbij is in de te slopen bebouwing en aanwezige bomen gezocht naar de aanwezigheid van (ingangen naar) potentiële vaste verblijfplaatsen. Dergelijke ruimten, zoals stootvoegen of ruimten achter betimmering, zijn met name aangetroffen in de te slopen bebouwing aan de oostzijde van het plangebied (Buntwal nr. 7 zie ook figuur 1). In de bomen zijn geen geschikte ruimten voor vleermuizen aangetroffen.

Figuur 1: type betimmering waarachter vleermuizen verblijfplaatsen kunnen vinden.

Vanwege de potenties voor vleermuizen zijn vier nachtelijke bezoeken uitgevoerd conform vleermuisprotocol. Het exacte moment van de onderzoeken is telkens afgestemd op het weer. Er zijn momenten gekozen met droog weer en weinig wind en

een voldoende hoge temperatuur (>10° C).

In totaal zijn bij de verschillende nachtelijke bezoeken 4 verschillende soorten vastgesteld (Laatvlieger, Gewone grootoorvleermuis, Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger). Van deze soorten zijn alleen de Gewone grootoorvleermuis en Gewone dwergvleermuis langduriger rond de aanwezige bebouwing aanwezig geweest. Waarnemingen van Laatvlieger en Rosse vleermuis betrof lage aantallen langsvliegende dieren. Van Gewone dwergvleermuis zijn geen verblijfplaatsen vastgesteld, maar wel meerdere foeragerende dieren op de locatie. Van Gewone grootoorvleermuis is wel een (balts)verblijfplaats aanwezig en met name op deze soort wordt zodoende nader ingegaan.

Gewone grootoorvleermuis

Bij drie van de vier uitgevoerde nachtelijke vleermuisbezoeken (9 juni, 17 augustus en 6 sept.) werden waarnemingen gedaan van Gewone grootoorvleermuis (zie kader 1) op het erf aan de Buntwal 7. Maximaal gaat het om waargenomen 3 exemplaren. Van een kraamkolonie (vaak tientallen dieren bijeen) is zodoende geen sprake. Omdat de soort in september ook luid baltsend is gehoord betreft het een zogeheten balts- of paarverblijf voor enkele dieren. Ondanks een gerichte inspectie van het huis op 19 september kon de exacte verblijfslocatie niet worden getraceerd. Naar verwachting maken de dieren gebruik van de ruimte achter de betimmering in de schuur direct ten zuiden van het woonhuis of de spouwmuur van de woning, welke toegankelijk is via een serie aanwezige open stootvoegen. Overwintering wordt terplekke niet waarschijnlijk geacht en vindt naar verwachting plaats op een geschikte locatie buiten het plangebied met de juiste stabiele temperatuur (zie ook kader 1).

De aanwezigheid van een baltslocatie voor Gewone grootoor vraagt aandacht bij uitvoering van de plannen. Om de functionaliteit van de leefomgeving voor deze soort te garanderen dienen maatregelen te worden genomen. Zo dient de sloop plaats te vinden in een periode dat de soort zich niet op de locatie bevindt (winterperiode) en dienen er uitwijkmogelijkheden te worden gecreëerd op geschikte plekken in de omgeving. In hoofdstuk 4 is dit nader uitgewerkt.

Kader 1 Gewone grootoorvleermuis

Gewone grootoorvleermuisen jagen dicht op en door de vegetatie, waarbij insecten van bladeren of uit de lucht worden gegrepen. Ze hebben een voorkeur voor beschutte plekken in bossen en kleinschalig parkachtig landschap, boven bospaden, lanen en open plekken, langs bosranden en laag boven (bloeiende) kruidenbegroeiing of langs de kroon van (bloeiende) bomen. Als wendbare vliegers jagen ze ook veel in gebouwen. Gewone grootoorvleermuisen vangen een verscheidenheid aan relatief grote, vaak dagactieve of niet-vliegende prooien, zoals (nacht)vinders, langpootmuggen, spinnen, kevers, schietmotten, vliegen, rupsen en steekmuggen. De Grootoorvleermuis spoort deze prooien op aan de hand van de geluiden die de insecten zelf maken (vandaar die grote oren) en plukt ze vervolgens uit de vegetatie. Ze gedragen zich opportunistisch in hun keuze van verblijfplaatsen. Ze worden zowel op zolders, achter betimmeringen, daklijsten en vensterluiken, in spouwmuren en onder dakpannen, als in holten en spleten in bomen en in vleermuiskasten gevonden. Als winterverblijf worden grotten, kalksteengroeven, oude steenfabrieken, bunkers, forten, vestingwerken, ijskelders en (kasteel)kelders gebruikt. (Ministerie van ELI Soortendatabase)

Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuisen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

In het plangebied zijn enkele lijnvormige opgaande structuren (houtsingel) aanwezig. De betreffende structuren maken geen onderdeel uit van een aaneengesloten netwerk

van opgaande structuren. Ook uit het veldonderzoek is gebleken dat het geen onmisbare structuren betreft. Van schade aan een onmisbare vliegroute zal zodoende geen sprake zijn.

Potentieel foerageergebied

Vleermuizen foerageren op locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen en bomenrijen of boven water. Door de aanwezigheid van bomen(rijen) wordt het plangebied mogelijk als foerageergebied gebruikt door enkele vleermuissoorten. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Tijdens het vleermuisonderzoek is een aantal foeragerende vleermuizen waargenomen in het plangebied, met name Gewone dwergvleermuis en Gewone grootoorvleermuis. Gewone dwergvleermuis kan prima gedijen in een bebouwde omgeving zoals een woonwijk. Tuinen en bebouwing zorgen voor voldoende foerageermogelijkheden en beschutting. Voor deze echte bebouwingsoort zal de ontwikkeling van een woonwijk terplekke naar verwachting eerder gunstig dan negatief uitpakken.

Gewone grootoorvleermuis is meer een soort van het donkere buitengebied en is minder snel in een dichtbebouwde woonomgeving te vinden. Deze soort zal dus moeten uitwijken. Het gaat op de locatie echter om lage aantallen en voor deze dieren resteert voldoende foerageergebied op bijvoorbeeld de nabijgelegen begraafplaats of bosrijke delen ten oosten van het plangebied, bijvoorbeeld rond Buntwal nr. 18. Door voor deze soort geschikte verblijfplaatsen te creëren nabij donker foerageergebied is de functionaliteit voor de aanwezige exemplaren te borgen. Bij de inrichting van de nieuwe woonwijk is daarnaast te overwegen om geschikte ruimte voor diverse vleermuizen aan te bieden. Met kleine en weinig kostbare aanpassingen in de constructie van de nieuwbouw (zie bijlage IV) kan al veel worden bereikt.

3.5 Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek is specifiek gelet op de aanwezigheid van sporen (zoals uitwerpselen, vraatsporen en pootafdrukken) die duiden op de aanwezigheid van de middelhoog beschermde Steenmarter (FFW tabel 2). Deze zijn, evenals in 2008, niet aangetroffen. Daarnaast zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van de strikt beschermde Das (FFW tabel 3). Van de soort zijn bovendien geen verkeersslachtoffers bekend in de directe omgeving van het gebied (Atlas Groen Gelderland). Andere dan genoemde zwaarder beschermde soorten zijn niet aangetroffen en worden wegens het ontbreken van geschikt biotoop ook niet verwacht in het plangebied.

In het plangebied is de aanwezigheid van de laag beschermde soorten Huisspitsmuis, Dwergspitsmuis, Rosse woelmuis, Mol, Bosmuis en Veldmuis aangetoond of te verwachten. Bij de planrealisatie zullen exemplaren en verblijfplaatsen van deze algemene en laag beschermde (FFW tabel 1) zoogdieren verloren kunnen gaan. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze laag beschermde zoogdieren niet aan de orde is.

Schade aan de algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door het plangebied bouwrijp te maken buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

3.6 Broedvogels

Onderzoek naar broedvogels op de planlocatie is met name gericht geweest op soorten waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is. In augustus 2009 is door het Ministerie van LNV de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' uitgebracht, waarin voor een aantal kwetsbare vogelsoorten is aangegeven welke nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten

van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespendif, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor overige soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Als nesten van genoemde soorten worden aangetroffen dient een omgevingscheck te worden uitgevoerd. Een ter zake kundige moet dan vaststellen of er voor de soort een vervangende, potentiële nestlocatie en/of foerageergebied te vinden is in de omgeving. Als dat niet het geval is dient er een alternatieve nestlocatie en/of foerageergebied te worden aangeboden. Indien dat ook niet mogelijk is dient er ontheffing te worden aangevraagd.

Stenuil

Uit de verschillende veldonderzoeken op de locatie is met zekerheid vast komen te staan dat Steenuil het erf (Buntwal nr. 7) gebruikt als vaste verblijfplaats. Bij meerdere bezoeken is de territoriumroep gehoord, meerdere malen is een Steenuil gezien en er liggen verspreid op het erf talrijke verse braakballen. Jonge dieren zijn overigens bij geen van de bezoeken gehoord en een nest is niet vastgesteld, wat er op kan duiden dat er in 2011 niet (succesvol) is gebroed. Ook roep tot laat in het seizoen (ook roep in juni) duidt hierop. Het betreft mogelijk een solitair dier zoekend naar een partner. Aangezien de bebouwing momenteel in gebruik is door anderstaligen kon niet worden nagevraagd of Steenuil de afgelopen jaren op de locatie heeft gebroed. Op het erf zijn wel geschikte broedlocaties aanwezig in de schuren.

Het erf plus de omgeving vormen samen het territorium. Met de sloop van de opstallen en het uitwerken van de woningbouw van deelplan 1 zal een fors deel van het territorium vervallen en in elk geval niet meer op huidige locatie kunnen voortbestaan. Er zijn zodoende maatregelen vereist om ervoor te zorgen dat Steenuil kan uitwijken. Uit de voor Steenuil uitgevoerde omgevingscheck is naar voren gekomen dat er rond Nijkerkerveen een groot aantal territoria van Steenuil aanwezig is. In bijlage II zijn de locaties weergegeven waar op basis van het nachtelijke onderzoek een territorium wordt vermoed¹. Er worden echter ook uitwijkmogelijkheden gezien, onder andere in de directe nabijheid van de planlocatie.

Langs de Buntwal, ten oosten van het plangebied liggen enkele erven waar geen roepende Steenuilen zijn vastgesteld. De daar aanwezige erven en omringende weilanden met elzensingels lijken reeds geschikt als foerageergebied. Met het realiseren van nestgelegenheid kunnen deze erven reeds geschikt worden gemaakt.

Kader 2 Steenuil

Steenuilen foerageren in de broedtijd voornamelijk binnen 100-300 meter rond de nestlocatie. De gemiddelde grootte van een Steenuilterritoria bedraagt circa 12 hectare (Parmentier & Van Paassen 2009).

De omgeving van Nijkerkerveen kan worden gezien als een bolwerk van Steenuil. Gezien het nog relatief kleinschalige karakter en aanwezigheid van onder andere diverse overhoekjes, extensief beheerde percelen, oude schuurtjes en 'rommelige erven' vormt het gebied een zeer geschikt leefgebied voor de soort.

¹ Voor meer zekerheid en informatie over broedende Steenuil rond Nijkerkerveen zou ook een inspectie op de erven kunnen worden uitgevoerd. In deze situatie is dat echter niet nodig geacht.

Ransuil

Bij beide bezoeken in juni, primair gericht op de vleermuizen, werd op het erf aan de Buntwal 7 een roepende Ransuil aangetroffen (zie kader 3). Bij het bezoek op 30 juni werd bovendien een nog niet vliegvlug jong exemplaar aangetroffen. Het nest bevindt zich vrijwel zeker in dicht klimopstruweel in de Italiaanse populier direct naast de woning.

Kader 3 Ransuil

Ransuil komt voor in allerlei bosgebieden nabij open landschap. De soort houdt zich vooral graag op in naaldbossen met hier en daar wat open terrein, houtwallen en loofhoutboschages. Als grootste bedreiging voor deze soort wordt met name de toename van Havik aangemerkt in de Nederlandse bossen (Bijlsma *et al.* 2001). De soort lijkt zich daardoor vanuit de bossen relatief meer richting de randen van dorpen te hebben verplaatst. Tijdens de broedtijd gedraagt de soort zich geheimzinnig en maken ze maken minder opvallende geluiden dan andere uilen waardoor hun aanwezigheid vaak niet wordt opgemerkt. In tegenstelling tot de Bosuil, Steenuil en Kerkuil broedt de Ransuil niet in holen, maar in boomnesten. Daarbij maken ze vaak gebruik van oude nesten van Zwarte Kraai, Ekster of Eekhoorn. Schaarste in het aanbod aan lege Kraai- en Eksternesten is voor de soort dan ook ongunstig.

Met het realiseren van de plannen zal het erf verdwijnen en daarmee ook de nestlocatie van Ransuil. Uit een check van de omgeving voor deze soort wordt ingeschat dat er in de nabijheid voldoende uitwijkmogelijkheden zijn. De bomenrij rond de begraafplaats is geschikt, evenals de diverse boomrijke erven aan de Buntwal. Om ook zeker te zijn dat er voldoende alternatieve nestgelegenheden voorhanden zijn dienen enkele kunstnesten te worden aangeboden (zie hiervoor hoofdstuk 4).

Huismus

Tijdens het dagbezoek in 2011 en ook bij de overige bezoeken dit jaar zijn op beide op te heffen erven geen waarnemingen gedaan van Huismus. Huismus is zodoende niet broedend aanwezig geweest binnen het plangebied. Overigens was de soort in 2008 nog wel aanwezig op de beide erven in het plangebied.

Vanuit de Flora- en faunawet geldt dat nesten van Huismus jaarrond beschermd zijn tenzij deze permanent verlaten zijn. In deze situatie zijn de nesten verlaten, maar het is lastig om aan te geven of dat permanent is. Sloop van de aanwezige bebouwing kan overigens wel plaatsvinden zonder dat er schade zal optreden aan Huismus. Met de afwezigheid van broedende exemplaren in 2011 is immers aangetoond dat de soort uitwijkmogelijkheden heeft.

Huismus is een typische gebouwbewoner en met de beoogde nieuwbouw ontstaan mogelijkheden om Huismus terug te krijgen in het plangebied. In de bijlage III hebben we mogelijkheden opgenomen om de terugkeer van Huismus in het plangebied te stimuleren.

Overige soorten

Naast de hierboven behandelde vogels waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is zijn er binnen het plangebied ook diverse algemene vogels van met name bos en struweel aanwezig. Denk aan soorten als Winterkoning, Koolmees, Fitis, Tjiftjaf en Houtduif. Met het uitvoeren van werkzaamheden zoals grondverzet kan het plangebied ook aantrekkelijk worden voor andere opportunistische soorten zoals Oeverzwaluw.

Er mogen geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere vaste rust- of verblijfplaatsen van de vogels aanwezig zijn. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de mogelijkheden tot het ontzien van broedvogels.

3.7 Vissen en amfibieën

Aangezien permanent oppervlaktewater ontbreekt in het plangebied is de aanwezigheid van vissen en voortplanting van amfibieën uitgesloten. Wel kunnen

kleine aantallen algemene amfibieën overwinterend worden aangetroffen in de overhoekjes en groenstructuren. Het gaat hier om algemene en laag beschermde (FFW tabel 1) soorten als Bruine kikker, Kleine watersalamander en Gewone pad. Overwintering van zwaarder beschermde amfibieën kan worden uitgesloten omdat zich in de nabijheid van het plangebied geen geschikte voortplantingswateren bevinden.

Bij de realisatie van de plannen kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van laag beschermde amfibieën verloren gaan. Voor deze soorten geldt in deze situatie echter automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

3.8 Overige soortgroepen

Uit het veldonderzoek, de terreingesteldheid van de plangebied en bekende verspreidingsgegevens kan geconcludeerd worden er geen beschermde of bedreigde ongewervelden, weekdieren en reptielen aanwezig of te verwachten zijn in het plangebied.

4 Werkprotocol: mitigerende maatregelen

Dit werkprotocol heeft als doel er voor te zorgen dat bij uitvoering van de werkzaamheden op zorgvuldige wijze rekening gehouden wordt met de aanwezige waarden in het projectgebied die beschermd zijn in de Flora- en faunawet. Degene die de werkzaamheden uitvoert, is verantwoordelijk voor het naleven van de randvoorwaarden uit dit werkprotocol. Bij controle van het werk door bevoegd gezag (zoals een BOA van de Voedsel- en Warenautoriteit) moet dit protocol overhandigd worden.

Op basis van voorgaand hoofdstuk wordt geconcludeerd dat de in tabel 1 weergegeven tabel 2- en 3-soorten binnen de invloedssfeer van de plannen aanwezig zijn. Ten aanzien van deze soorten is een effectbeoordeling uitgevoerd en worden waar nodig mitigerende maatregelen genomen. In dit hoofdstuk worden voor de relevante soorten (groepen) de vereiste maatregelen beschreven. Door het nemen van de beschreven mitigerende maatregelen komt de duurzame functionaliteit van de leefomgeving van geen van de aanwezige beschermde soorten in het geding. Toepassen van mitigerende maatregelen dient plaats te vinden onder begeleiding van een ter zake kundige.

Tabel 1: Relevante broedvogels en tabel 2- en 3-soorten binnen de invloedssfeer.

<i>Broedvogels</i>	<i>Flora, Zoogdieren, Reptielen, amfibieën, vissen, dagvlinders, libellen en overige ongewervelden</i>
Steenuil Ransuil Diverse overige soorten	Gewone grootoorvleermuis

Kader 4 Omschrijving ter zake kundige

Het Ministerie van EL&I verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging VZZ, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

4.1 Gewone grootoorvleermuis

Op het erf is een baltverblifplaats aanwezig voor 3 exemplaren van Gewone grootoorvleermuis. Door de sloop van de gebouwen wordt een vast rust- en verblijfplaats van de Gewone grootoorvleermuis verstoord en weggenomen. Om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de Gewone grootoorvleermuis te waarborgen, dienen de volgende maatregelen te worden genomen:

- Voorafgaand aan de sloop wordt de bebouwing ongeschikt gemaakt. In de woning worden gaten gemaakt in de spouwmuur zodat het microklimaat hier dusdanig wijzigt dat dieren zullen vertrekken. Verder wordt bebouwing gestript, wat inhoudt dat onderdelen die voor vleermuizen interessant kunnen zijn voorzichtig worden verwijderd. Dit strippen vindt plaats buiten het voortplantingseizoen en winterslaapseizoen van vleermuizen en voorafgaand aan verdere sloop;
- De bebouwing - en het woonhuis en de direct ten zuiden daarvan gelegen schuur in het bijzonder - wordt gesloopt in de periode november t/m februari². In die periode worden er geen Gewone grootoren in het plangebied verwacht, zeker niet als de locatie vooraf ongeschikt is gemaakt;
- Wanneer tijdens het strippen op slopen onverhoopt toch een beschermd dier wordt aangetroffen, wordt direct gestopt met de werkzaamheden en worden vervolgens maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat deze op eigen kracht vertrekt;
- Vóór het strippen en de sloop worden minimaal 3 vleermuiskasten (zie bijlage V) ophangen op geschikte plaatsen tegen blijvende bomen in de nabijheid. Deze kasten kunnen de functie van de te slopen bebouwing overnemen. Een duurzame materiaalkeuze heeft de voorkeur;
- alle genoemde maatregelen vinden plaats onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen.

4.2 Steenuil

Met de ingreep is een territorium van Steenuil in het geding. Hoewel het dit jaar geen broedgeval betreft zijn wel maatregelen vereist om de functionaliteit van het leefgebied te behouden. De volgende maatregelen zijn hier vereist:

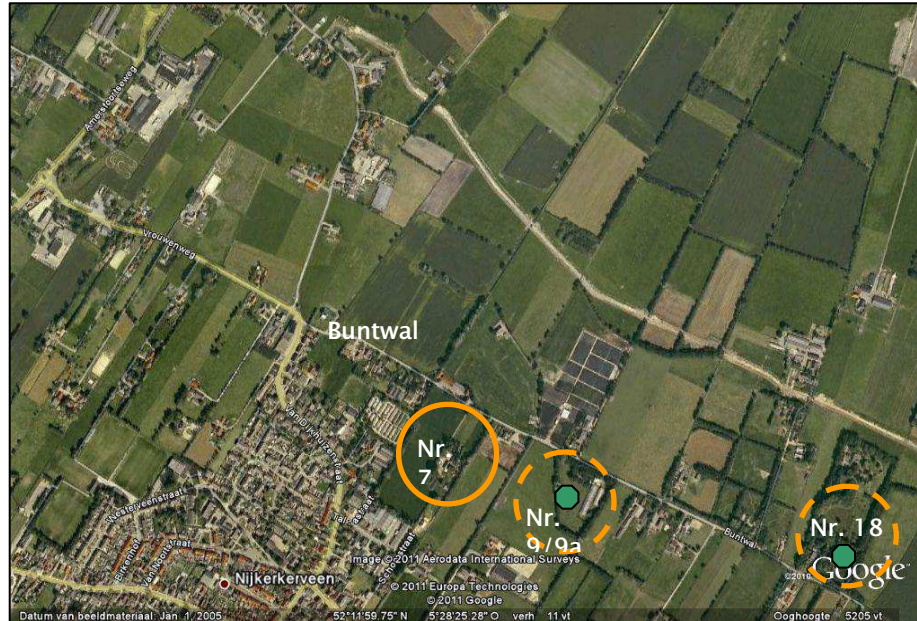
- Het plaatsen van drie nestkasten op geschikte nabijgelegen erven. Op twee locaties (Buntwal 9-9a en Buntwal 18) zijn inmiddels nestkasten voor Steenuil opgehangen (zie kader hieronder) in overleg met een ter zake kundige op het gebied van deze soort. Deze nestkasten hangen op erven met potenties voor de soort en vormen samen met het aanwezige foerageergebied een uitwijklocatie (zie ook kader 4 en figuur 1);
- Het zorgvuldig verwijderen van de huidige verblijfplaats. De voor Steenuil beste periode om te slopen is gedurende vorstvrije periodes tussen oktober en februari.

De beschreven maatregelen voor Steenuil zijn voldoende om de functionaliteit van het leefgebied van de soort duurzaam te garanderen.

Kader 4 Alternatieve verblijfplaats Steenuil

Uit de door EcoGroen uitgevoerde omgevingscheck zijn enkele locaties in de nabijheid van het plangebied naar voren gekomen als potentieel geschikte uitwijklocatie. De gemeente heeft vervolgens in samenwerking met SLG en in overleg met bewoners de precieze locaties bepaald. Het meest waarschijnlijk is dat het erf Buntwal 9-9a, aangrenzend aan het huidige territorium de functie als verblijfplaats van Buntwal 7 zal overnemen. Hier lijken met de plaatsing van een nestkast alle functies aanwezig die Steenuil nodig heeft. Het realiseren van broedgelegenheid op het erf van Buntwal 18 biedt voor de soort nog meer mogelijkheden om de verschuiving van het territorium op te vangen. Details over beide erven zijn beschreven in SLG 2011.

² of op een moment in de actieve periode van de soort als middels onderzoek is aangetoond dat geen dieren aanwezig zijn. Omdat de soort zich lastig laat waarnemen en dus moeilijk is uit te sluiten heeft dit geen voorkeur.

Figuur 1: ligging van het uit te wijken territorium (oranje lijn) ten opzichte van de beoogde uitwijklocaties (gestippelde oranje lijn) waar nestkasten geplaatst zijn (groene stippen). Weergave van territoria is indicatief.

4.3 Ransuil

Op het erf aan de Buntwal 7 heeft in 2011 een Ransuil gebroed. Met het opheffen van het erf zal deze locatie verdwijnen. Uit de eenvoudige omgevingscheck die voor deze soort is uitgevoerd worden voldoende uitwijkmogelijkheden gezien in de omgeving. Om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de Ransuil met voldoende zekerheid te borgen worden de volgende soortgerichte maatregelen genomen.

- Op geschikte nabijgelegen locaties, zoals het nabijgelegen kerkhof (grenzend aan plangebied), worden in totaal minimaal drie eenvoudige kunstnesten (zie bijlage VI) geplaatst om de kans op een broedgeval te optimaliseren;
- Het plaatsen van de nesten zal ruimschoots voor de start van het broedseizoen (maart-half augustus) plaatsvinden voorafgaand aan de kap van de nestboom;
- De kapwerkzaamheden zullen uitgevoerd worden buiten het broedseizoen, wanneer de soort niet gebruik maakt van de betreffende nestlocatie;
- Alle bovenstaande mitigerende maatregelen worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van uilen.

Met de beschreven aanpak wordt tijdig voldoende alternatieve nestgelegenheid gecreëerd dat in kwantiteit en kwaliteit overeenkomt met de huidige. Het is zeer aannemelijk dat de soort het aangeboden alternatief direct na de ingreep (zodra het broedseizoen begint) in gebruik zal nemen. Na afloop van de werkzaamheden zal het leefgebied van Ransuil, met het aanbieden van de drie nestgelegenheden ten opzichte van de mogelijke broedlocatie die verloren gaat, niet achteruit gaan.

4.4 Overige broedvogels

Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels te worden gestart. Voor de meeste soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar. In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

De aanlegwerkzaamheden kunnen naar verwachting doorlopen gedurende het broedseizoen op voorwaarde dat er geen broedgelegenheid ontstaat voor bijvoorbeeld de opportunistische soorten Scholekster en Oeverwaluw. Hieronder enkele maatregelen om de kans op conflicten met broedvogels te beperken:

- Verwijder alle aanwezige opgaande beplanting en de sloop de aanwezige opstallen tussen november eind februari;
- Plaats voorafgaand aan het broedseizoen (half februari) stokken met vlaggetjes of linten in het werkgebied, die ervoor zorgen dat het onderzoeksgebied minder aantrekkelijk wordt voor broedvogels;
- Creëer geen steilwanden waarin Oeverwaluw kan nestelen;
- Voorkom het ontstaan van ruigtestroken;
- Voer de versturende werkzaamheden verspreid over het terrein uit en zoveel mogelijk aaneengesloten in de tijd;
- Voer voorafgaand aan de werkzaamheden een inspectie uit naar de aanwezigheid van bewoonde vogelnesten. Wanneer bewoonde nesten worden aangetroffen, worden werkzaamheden binnen de invloedssfeer van de nestplaats uitgesteld totdat de eieren zijn uitgekomen en de jongen vliegvlug zijn.

5 Geraadpleegde bronnen

- Bijlsma, R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen, 2001. Avifauna van Nederland 2. Algemene en schaarse vogels van Nederland.
- Bloem H., K. Boer, N. Groen, R. van Harxen & P. Stroeken (2001). De Steenuil in Nederland. Handleiding voor onderzoek en bescherming. Stichting Steenuilenoverleg (STONE).
- Brandhof P.M. van den (2008). 'Natuurtoets buitengebied Nijkerkerveen, gemeente Nijkerk; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 08-047. EcoGroen Advies, Zwolle.
- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Dienst Regelingen (2009a). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.
- Dienst Regelingen (2009b). Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Dijk A.J. van & A. Boele (2011). Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van ELI Soortendatabase (www.mineleni.nederlandsesoorten.nl/)
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV. Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Nöllert A. & C. Nöllert (2001). Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- Provincie Gelderland, Atlas Groen Gelderland (www.gelderland.nl).
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland.
- SLG 2011. Advies plaatsing Steenuilenkasten Buntwal 9-9a en 18 Nijkerk.

BIJLAGEN

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (onder andere *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

- 1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

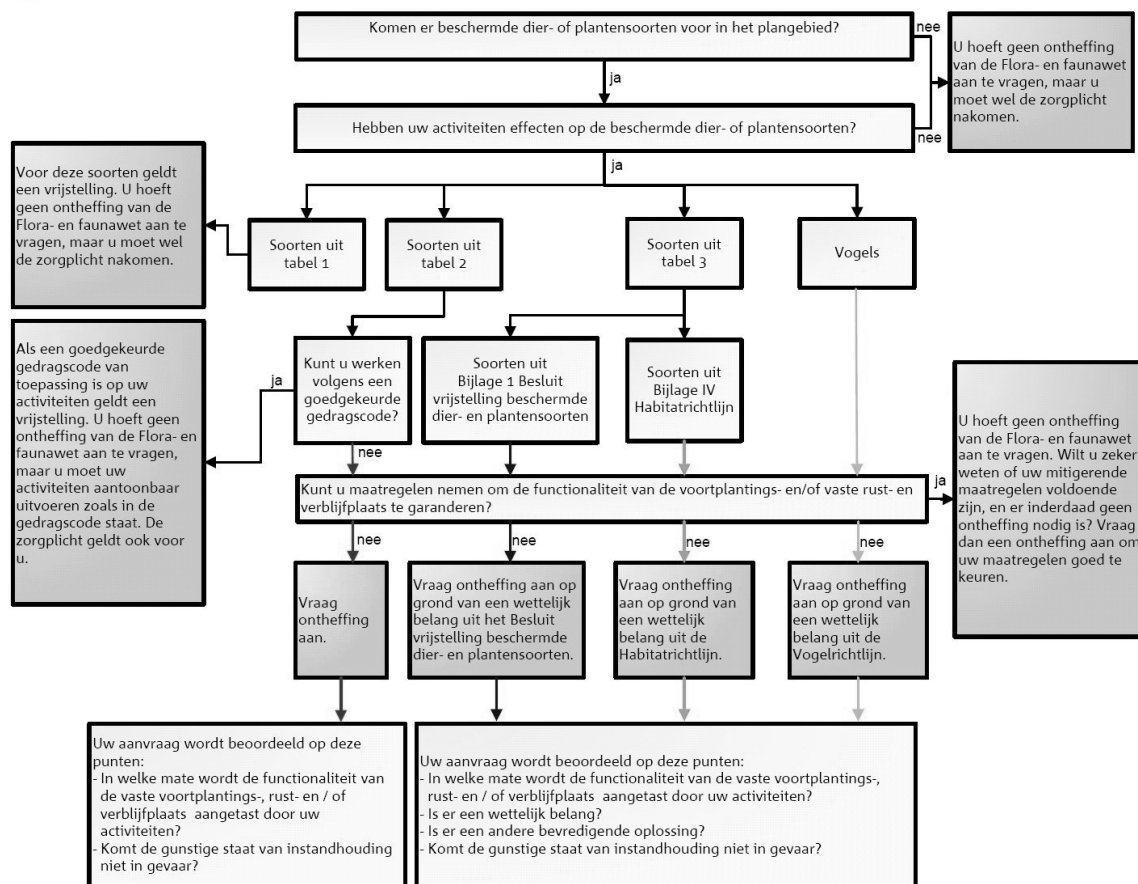
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels³.

³ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd⁴. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

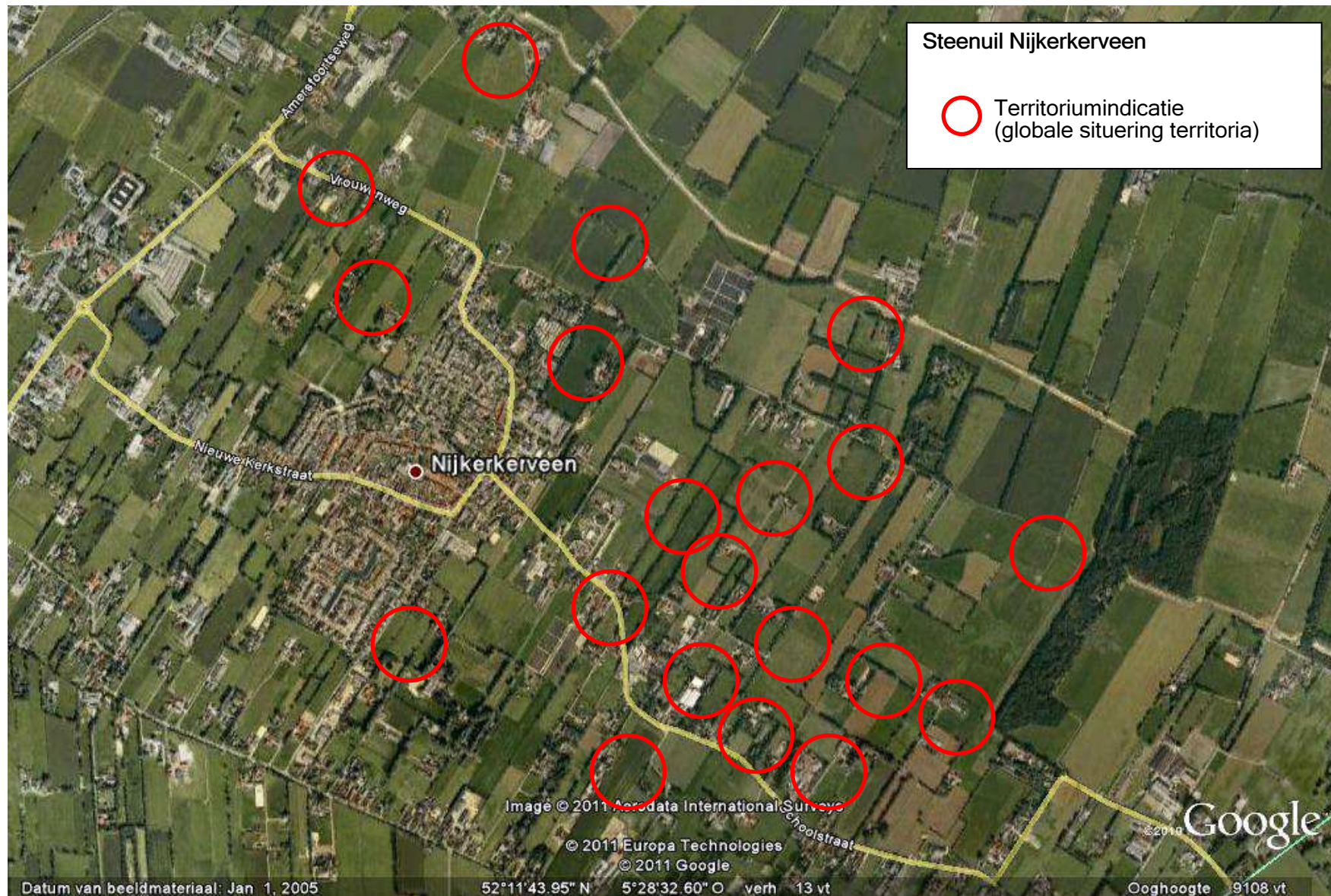
Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van EL&I. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingsdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur en op www.drloket.nl.

⁴ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna en Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

BIJLAGE II: INVENTARISATIEKAART STEENUIL

BIJLAGE III: NESTGELEGENHEID HUISMUS

De Huismus is de afgelopen decennia sterk in aantal achteruit gegaan; sinds 5 november 2004 is de soort op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten opgenomen. In enkele decennia is het aantal broedparen gehalveerd van zo'n 2 miljoen naar ½ -1 miljoen broedparen. Eén van de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang is het verdwijnen van nestgelegenheid en openbaar groen. Onderstaand zijn de drie belangrijkste mogelijkheden beschreven om vervangende nestgelegenheid voor Huismus te creëren. Daarnaast is het realiseren van openbaar groen van belang.

Huismussenpannen

Het bedrijf Waveka verkoopt speciale Huismussendakpannen en grote dakpanfabrikanten als Lafarge en Koramic kunnen door hen gemaakte dakpantypen op verzoek uitvoeren in een nestpan-variant voor Huismussen (ronde opening), hoewel dit niet voor alle typen kan.

Figuur 1: Mussendakpan (www.waveka)

Vogelvide

De Vogelvide biedt Huismussen een veilige nestplek onder dakpannen. Het product kan worden aangebracht bij de onderste rij pannen op het dak, ter hoogte van de dakvoet. Simpel gezegd is het een prefab nestkast die over de gehele breedte van het dak kan worden aangebracht. De Vogelvide® voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Bouwbesluit. De Vogelvide kent een aantal geïntegreerde functies zoals:

past onder vrijwel alle soorten pannen en alle soorten pannendaken;

- waarborgt een goede ventilatie van het dak;
- voorkomt dat vogels verder onder de pannen kruipen, zodat vervuiling wordt tegengegaan;
- duurzaam en eenvoudig, zowel in de professionele bouwwereld als door particulieren toe te passen.

De Vogelvide is de afgelopen jaren met goed resultaat getest in Noordwijk, Amsterdam, Alkmaar en Hardenberg. Voor meer informatie wordt verwezen naar de website van de Vogelbescherming (www.vogelbescherming.nl) en Monier (www.monier.nl).

Figuur 2: Vogelvide (www.vogelbescherming.nl)

Mussenkasten en mussenflats

Deze houten of betonplex nestkasten zijn kant en klaar te koop, maar zijn ook eenvoudig zelf te (laten) maken. Ze zijn erg geschikt om onder oversteken en dakgoten te plaatsen. Ondanks het gebruik van duurzame materialen hebben deze kasten een beperkte levensduur en daarom verdient de vogelvide de voorkeur. Wel zijn deze kasten geschikt als tijdelijke maatregel, bijvoorbeeld als de vervangende nieuwbouw op zich laat wachten. In zo'n geval kunnen bestaande panden in de buurt met zulke kasten worden uitgerust. Nestkasten worden onder andere geleverd door Vivara. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Adressen voor nadere informatie:

www.waveka.nl

www.vivara.nl

<http://www.haagsevogels.nl/cms/index.php?page=mussenflat-bouwen>

Figuur 3: Mussenkast (www.vivara.nl)

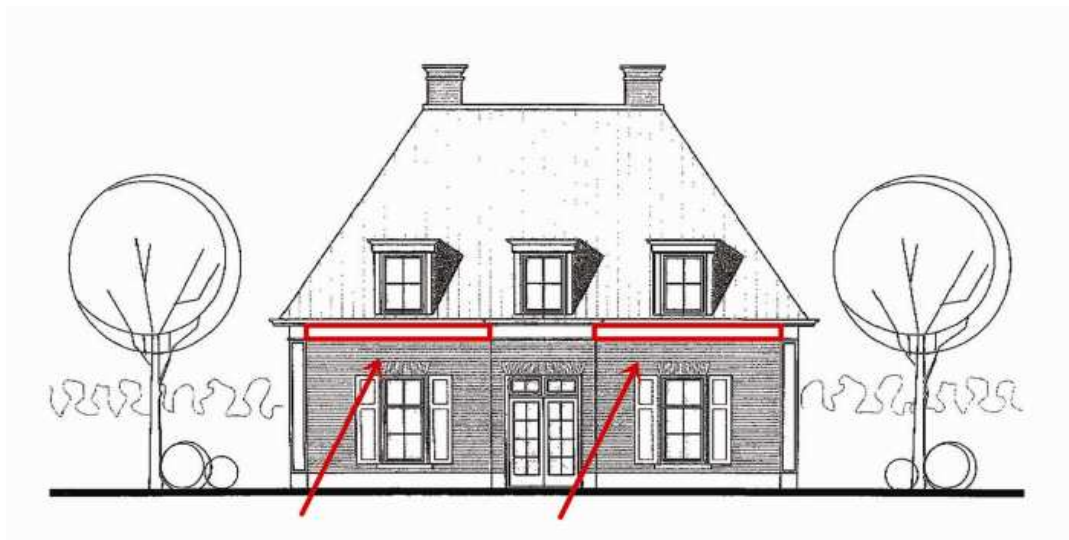
BIJLAGE IV: HUISVESTING VLEERMUIZEN IN BEBOUWING

Vleermuisvriendelijke bouw

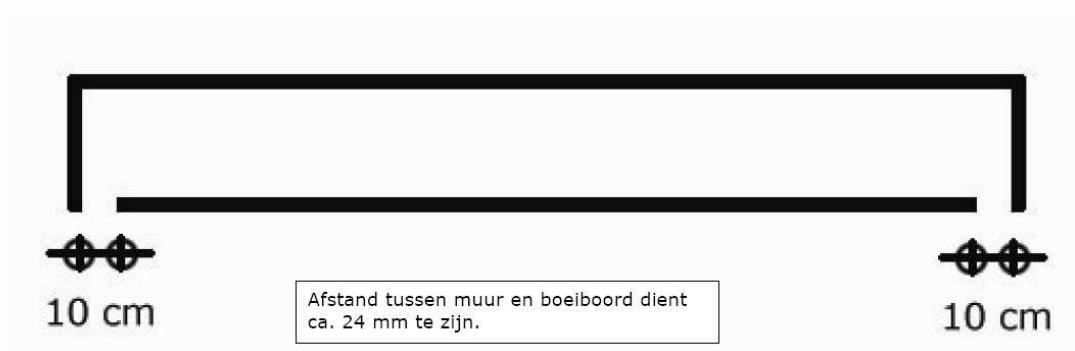
Nieuwbouw is eenvoudig geschikt te maken voor vleermuizen. Hieronder worden een aantal voorbeelden gegeven van vleermuisvriendelijke bouw. De vorm van de huisvesting is afhankelijk van het uiteindelijk te bouwen woningtype.

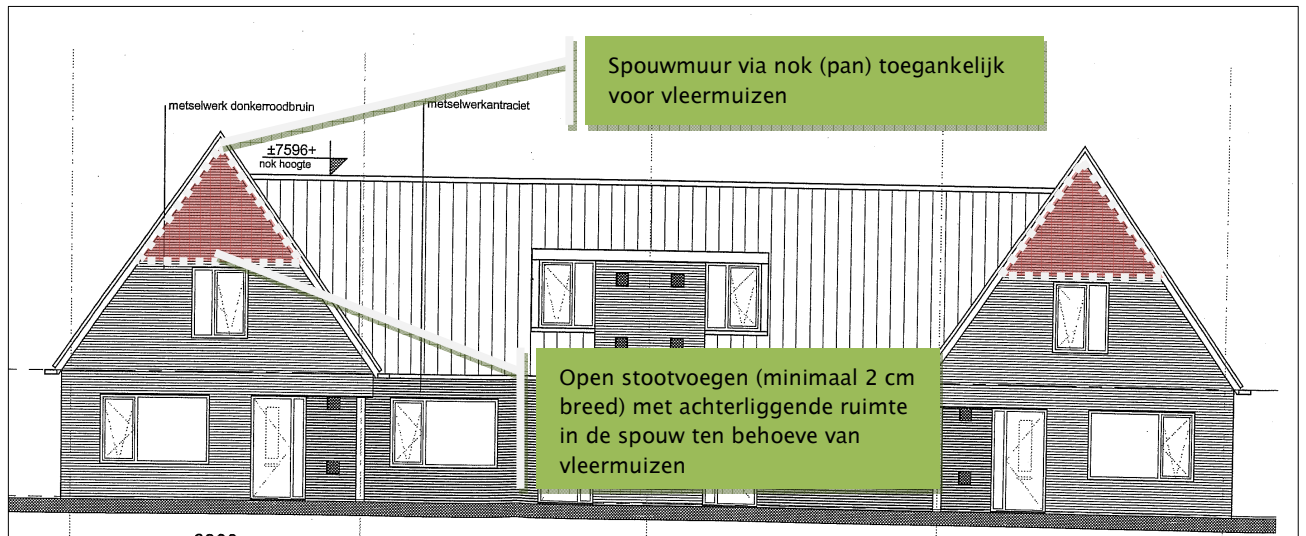
Enkele algemene bouwvoorschriften ten behoeve van het huisvesten van vleermuizen

- Open stootvoegen op minimaal een halve meter onder de bovenrand van het gebouw (om warmteverlies en tocht te voorkomen);
- Plaatvormig isolatiemateriaal, waardoor er een luchtspouw van circa 4 centimeter aanwezig blijft;
- Het geschikt maken van de spouwruijnte rond de vleermuis kasten met betrekking tot de keuze van het isolatiemateriaal (spouwplaat Mupan Ultra, merk Isover. Deze heeft aan de spouwzijde een aluminiumfoliezijde).

Verblijfplaats achter boeiboord is eenvoudig te realiseren door onderzijde deels open te houden (zie hieronder).

Vleermuiskasten

Om een duurzame verblijfplaats te creëren voor Gewone dwergvleermuizen kan gebruik gemaakt worden van zogenaamde vleermuisstenen. Deze kunnen bij nieuwbouw eenvoudig in het object worden ingemetseld.

Vleermuiskast 2FR Schwegler (Foto: www.alanaecology.com)

BIJLAGE V: HUISVESTING GEWONE GROOTOORVLEERMUIS

Gewone grootoorvleermuizen gebruiken een breed scala aan verblijfplaatsen. Voor deze soort worden o.a. vleermuiskasten gebruikt van het Model Boshamer. Vooral Gewone grootoorvleermuis blijkt dit type kast veelvuldig te gebruiken. Het is dan ook een zeer geschikte mitigerende maatregel. Enkele voorbeelden:

Boswachterij Staphorst (Overijssel)

Verspreid in de Boswachterij zijn sinds 1996 vleermuiskasten opgehangen. Deze worden o.a. gebruikt door kleine groepjes Gewone grootoorvleermuizen.

Bron: mondelinge mededeling Theo Douma

Kop van Noord-Holland

Op verschillende locaties in de Kop van Noord-Holland zijn vleermuiskasten opgehangen. Deze worden, met uitzondering van de winterperiode het gehele jaar door gebruikt door Gewone grootoorvleermuis.

Bron: www.ivn-eemland.nl en www.knnv.nl/denhelder

Kleine vleermuiskast (Foto: Marco van der Sluis)

Bijlage VI: KUNStNEST RANSUIL

Een rieten mand zoals onderstaand afgebeeld is geschikt als broedplaats voor Ransuil. Een eenvoudige rotan mand met een diameter van rond de 40 cm volstaat. Dit type mand is onder andere verkrijgbaar bij Vivara (<http://www.vivara.nl/product/id=266/ransuilenmand.html>). Het nest dient in overleg met een ter zake kundige te worden opgehangen op voldoende hoogte met voldoende beschutting.

Kunstnest Ransuil